

## Organizații și partide politice din județul Trei-Scaune în perioada 1944-1950

În această perioadă, deosebit de frământată, și în județul Trei Scaune și-au desfășurat activitatea mai multe organizații și partide politice. Componenta și activitatea acestora a fost influențată de raportul etnic specific zonei, de problemele apărute numai aici.

Cronologic, documentele istorice ne prezintă câteva aspecte din activitatea Frontului Național Democrat în toamna anului 1944. Este vorba de un raport al organizației din Tg. Secuiesc către Consiliul F.N.D. din București, de fapt o plângere a unui membru, Păunescu Mihail, către superiorii săi. Aflăm, astfel, că orașul Tg. Secuiesc a fost ocupat de armata sovietică la 6 septembrie 1944, iar după 35 de zile s-a instaurat autoritatea românească.

Organe ale puterii locale erau Consiliul Orășenesc și Poliția Populară formate din membrii ai P.C.R și P.S.D. În luna octombrie a sosit Poliția numită de către stat, formată din polițiști din Bălți, Basarabia.

Prefect a fost numit Cerghi Pop. Acesta a numit primari dintre „foști și actuali legionari, elemente fripturiste și străini de zonă. Tuturor li s-a cerut înființarea de organizații ale P.N.T.”<sup>1</sup>. Astfel, în Tg. Secuiesc șef al P.N.T. a fost Ion Brașoveanu, înfierat în fel și chip în raport. Acesta ar fi declarat că „... nemților le-am luat cizmele, rușilor le luăm cămașa. Ei se duc departe în teritoriul ungar și apoi german, noi le cădem în spate și-i dezarmăm”. Iar cu altă ocazie: „Dacă ungruii nu se astâmpără cu F.N.D. aducem două companii de ostași și-i lămurim”<sup>2</sup>. În finalul raportului, autorul „... roagă Consiliul F.N.D. să demaște prin presă reinvierea metodelor vechi de terorizare și corupție din Jud. Trei Scaune, că reprezentanții F.N.D. sunt arestați și împiedecați în activitatea lor”<sup>3</sup>.

Un alt document, din mai 1945, ne arată că organizația Apărarea Patriotică avea, în Sf. Gheorghe, 704 membrii din care: români 17, evrei 11, sârbi 2, germani 4, maghiari 670, mulți dintre aceștia fiind și membrii ai P.C.R. Această organizație se mândrea cu înființarea a două cămine de zi cu 130 de copii, ce a îmbrăcat 11 copii și că în acțiunea „Totul pentru front, totul pentru victorie” a strâns 2.500.000 lei.

P.S.D. a fost destul de activ și prezent în documentele istorice. Astfel, dintr-un proces verbal al Adunării Generale a Organizației Județene din 4 martie 1946, aflăm că partidul avea 59 de organizații în județ, cu aprox. 9.100 membrii. Interesante sunt informațiile cuprinse în „Raportul asupra situației politice din Jud. Trei Scaune”, datat 9.V.1946, și care cuprindea activitatea organizațiilor P.S.D. și ale P.C.R. Aici se arăta că activitatea politică stagnează, mai ales plugarii manifestă o indiferență pentru viața politică, deoarece autoritățile nu și-au ținut promisiunile făcute. Promisiunile autorităților au fost:

- aplicarea reformei agrare prin respectarea legilor și înlăturarea nedreptăților;
- Consiliul de Miniștri să examineze doleanțele populației maghiare invitând delegația social-democraților maghiari la discuții;
- reorganizarea administrației județului, dând locuri și membrilor P.S.D. ș.a.

În ceea ce privește cooperarea P.S.D. cu P.C.R., raportul arată că odată cu venirea unui nou secretar comunist, Vargancsik, „importat” din Gheorghieni, a avut loc „o schimbare în atitudinea P.C. local, adică, o intransigență completă în orice chestiune în litigiu între noi și ei și o tendință pronunțată de a domina fără scrupule. Ședințele F.U.M. și F.N.D. nu au nici o valoare din punct de vedere politic, economic, social sau practic”<sup>4</sup>.

Divergențele au pornit de la aplicarea reformei agrare. Reprezentanții P.C. au cerut celor de la P.S.D. să fie de acord să se împartă toate pământurile acelora considerați potrivit regimului. Membrii P.S.D. au arătat că nu se poate aplica o reformă după bunul plac și ambiția fiecăruia; că trebuie arătate Guvernului lacunele, care trebuie rectificate. Comisia agrară, condusă de comunistul Takács János, a făcut o reformă care a revoltat tot județul. Au avut loc confiscări forțate, violente, abuzuri, iar cei împroprietăriți pe nedrept au fost îndemnați să-i alunge pe proprietarii de drept. Pe porțile unor membrii din Comisia agrară au apărut bilete: „Tâlharule, vei dispărea în curând, fără urmă, sub pământul pe care-l împarți cu mâinile tale murdare”<sup>5</sup>. Concluzia raportului era: „Condu-

*cerea P.C., prin aceste procedee, a produs anarhie, indignare generală și un curent de puternică antipatie contra partidului, încât nici conducătorii P.C. și nici noi nu putem fi indiferenți la ce se întâmplă în județ. Suntem informați de adeziuni în masă la partidele istorice.*

*Numai o anchetă ministerială severă poate urma acestei situații care face imposibilă o conlucrare între noi și P.C. Să vină din partea noastră tovarășii miniștrii Voitec, Rădăceanu și Burcă și din partea comuniștilor un ministru pentru anchetarea acestor cazuri și să se ia măsuri urgente împotriva celor vinovați, fie din conducerea noastră, fie din conducerea lor. Dreptate trebuie făcută urgent, altfel pierdem toți oamenii din județ și-i gonim în tabăra adversarilor noștri numai din disperarea care i-a cuprins”<sup>6</sup>. Semnează secretarul Szabo Albert.*

În toamna anului 1946, județul Trei Scaune avea aprox. 156.000 locuitori. La alegerile parlamentare din noiembrie '46 au participat aprox. 82.000 de electori. Rezultatele finale au arătat astfel:

Uniunea Populară Maghiară	81,67 % <sup>7</sup>
Blocul Partidelor Democratice	7,49 %
Maniu	7,00 %
Brătianu	3,84 %
Titel Petrescu	9 voturi
Abțineri	7600 voturi

Se mai arată că în unele localități „*maniștii*” ar fi atacat secțiunile de votare cu bâte și ciomege, iar 24 dintre aceștia au fost arestați.

Într-un alt document din anul 1947, îl regăsim pe același tov. Szabo Albert ca delegat al C.C. la Conferința Județeană a P.S.D. care a ales delegații pentru Congresul P.S.D. de la București, din octombrie '47. Cu acest prilej s-au făcut câteva constatări interesante: oamenii de la sate trec prin mari lipsuri; ei sunt nevoiți să plece după hrană, cu sacul, în regiunile excedentare, deși autoritățile au organizat colectarea de alimente din alte județe.

Această activitate a înregistrat și unele nereguli, deoarece unii dintre colectori au făcut abuzuri sau și-au desfășurat propriile afaceri, au arătat membrii P.S.D.

Documentele arată că, în aceeași perioadă, aprox. 3.600 de copii din Trei Scaune au fost dați spre întreținere unor familii din alte județe precum: Arăd, Salu Mare, Sălaj, ș.a.

Un proces verbal din data 12 februarie 1947 descrie desfășurarea unei ședințe a Frontului Unic Muncitoresc din Sf. Gheorghe. Reprezentantul P.C. a susținut că a început o adevărată invazie de membrii în P.C. și a cerut suspendarea înscrierilor în partidele din F.U.M.

Atât reprezentanții P.C., cât și cei ai P.S.D. au sprijinit înființarea „*Comisiilor de purificare*” la nivelul tuturor instituțiilor, din care să facă parte membrii ai celor două partide, ai sindicatului și direcțiunii. Aceste comisii trebuia să fie „*obiective, consecvente și fără sentimentalisme*” în activitatea lor.

În toata luna decembrie 1947, în județ au avut loc adunări și s-au ales comisii pentru realizarea Partidului Unic Muncitoresc, apărut în februarie 1948.

În ziua de 8 februarie 1948, la Sf. Gheorghe a avut loc ședința pentru instalarea Comitetului de plasă al P.U.M. Ședința a fost condusă de tov. Francisc Szolnoki, delegat al P.U.M. În introducere a fost elogiată „*lupta dusă pentru curățirea radicală a reacționarilor din serviciile publice, fabrici și din viața publică*”<sup>8</sup>.

În continuare, Francisc Szolnoki a arătat trecutul ambelor partide muncitorești, începând din 1919, ca și rezultatele obținute: reforma agrară, legea electorală, reforma justiției, condamnarea reacționarilor în frunte cu Maniu, excluderea din guvern a oamenilor lui Tătărescu și Alexandrescu, proclamarea R.P.R. ș.a. Apoi a fost instalat Comitetul P.U.M. de plasă și s-a făcut propunerea de a trimite o telegramă de salut C.C. al P.U.M. În finalul ședinței unii delegați au luat cuvântul „*asigurând Comitetul că vor lupta permanent pentru îndeplinirea teoriei lui Marx, Engels, Lenin și Stalin în drumul spre socialism*”<sup>9</sup>.

Frontul Democrat Popular a apărut în 1948 și cuprindea: Frontul Plugarilor, Uniunea Populară Maghiară, Uniunea Femeilor Democratice, Partidul Național Popular, U.T.M., Sindicatele, toate sub tutela Partidului Muncitoresc Roman.

După cum se cunoaște, P.M.R. a abrogat Adunarea Deputaților și a organizat, în data de 28 martie 1948, alegeri pentru Marea Adunare Națională, care trebuia să realizeze, printre altele, prima Constituție stalinistă.

Un Raport de activitate al F.D.P. din 20 martie 1948 face o trecere în revistă a materialelor de propagandă primite de la Consiliul Național al F.D.P.: ilustrații, insigne, manifeste

(în limbile română și maghiară), proiect de Constituție, extrase din cuvântările lui Gheorghe Gheorghiu-Dej (în română și maghiară).

În continuare, se arată că s-au desfășurat adunări de informare a cetățenilor la care au participat peste 53.000 de locuitori din județ. În aceste adunări cetățenii au pus întrebări:

- de ce alegerile au fost fixate în prima zi de Paști pentru maghiari?
- când se vor întoarce prizonierii de război?
- ce întreprinderi vor trece în proprietatea statului?

Raportul arată că autoritățile au răspuns la toate întrebările. De asemenea, se arată că s-au înregistrat și unele manifestări ostile alegerilor și, chiar autorităților:

- Preotul Eordog Iosif din comuna Aninoasa a susținut că alegerile s-au fixat în prima zi de Paște pentru ca să fie împiedecați să participe la slujba religioasă credincioșii maghiari. Acest zvon s-a răspândit și în alte părți ale județului. În legătură cu acest incident, în raport se specifica: „...pentru că reacțiunea dorea să arate că noi suntem împotriva religiei, în data de 19 martie s-a ținut o ședință cu toți preoții din județ care au fost lămuriți și au promis că vor explica credincioșilor adevărata situație”<sup>10</sup>.

- Preotul unitarian din comuna Aita Mare a declarat că toate decretul emise de Gheorghe Gheorghiu-Dej sunt numai o propagandă electorală și după alegeri vor fi retrase.

- Vancea Gheorghe din com. Aita Mare a spus că „în zadar votăm <Soarele> căci în curând statele occidentale vor declara război Uniunii Sovietice”. Tot aici: Nagy Dionisie și Szocs Alexandru au susținut „comuniștii își vor ascunde și numele, dar nici așa nu vor scăpa de spânzurațoare după ce vor pierde alegerile”<sup>11</sup>.

- În comuna Ilieni, chiaburul Farkas Bela a declarat celor veniți cu lista de subscripție că, dacă guvernul vrea să facă alegeri, să aibă bani și să nu ceară de la el.

Raportul arată că activiștii și îndrumătorii F.D.P. au combătut aceste zvonuri și au demascat pe cei care le-au lansat.

Câteva documente din anii 1949-1950 prezintă activitatea Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din jud. Trei Scaune. Acest Comitet cuprindea reprezentanți ai Frontului Plugarilor, Sindicatelor, ARLUS, ș.a. sub atenta coordonare a P.M.R.-ului. Într-un

„Plan de lucru” al Comitetului se cere printre altele „...să se arate muncitorilor și țăranilor că acțiunile de sabotaj ale chiaburilor sunt în serviciul imperialiștilor occidentali și fiecare este dator să-i demaște pe aceștia. De asemenea, oamenii trebuie lămuriți că munca de toate zilele este în legătură directă cu munca pentru Pace”<sup>12</sup>.

Ședința plenară a Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din data de 8 aprilie 1950 a dezbătut rezoluția Comitetului Permanent al Partizanilor Păcii de la Stockholm. Cităm din procesul-verbal al acestei ședințe: „Popoarele lumii, în frunte cu marea Uniune Sovietică, apărătoarea păcii, au luat în mâna lor proprie cauza apărării păcii mondiale. Ca urmare a apelului P.M.R., în țară s-au constituit 17.000 de Comitete ale Păcii cu 237.000 de membrii dornici de pace... Să se arate că muncitorii din Norvegia și Italia refuză descărcarea materialelor de război, aruncând în mare tunurile fabricate de imperialiști cu scopul de a distruge cu ele tovarășii muncitori. Tovarășii muncitori francezi mai bine mor de foame decât să fabrice armament pentru folosul imperialiștilor”<sup>13</sup>. În final, documentul, menționează că apelul Comitetului Permanent al Partizanilor de la Stockholm a fost semnat de 93.000 de locuitori din Trei Scaune.

Un ultim document pe care îl aducem în discuție este procesul verbal din 8 martie 1950 al ședinței aceluiași Comitet Permanent pentru Apărarea Păcii din jud. Trei Scaune. Ședința a avut pe ordinea de zi debutul războiului din Peninsula Coreeană și poziția Apărătorilor Păcii în legătură cu acest conflict. Astfel, se arată că la data de 22 iunie 1950, Coreea de Sud, ajutată de S.U.A., a atacat Coreea de Nord și a înaintat zece kilometri în teritoriul acesteia. În aceste condiții, Coreea de Sud și S.U.A. au devenit foarte reacționare, agresoare care au atacat Coreea de Nord, stat democrat și pașnic.

Armata Coreei de Nord a trecut la contra-atac, iar militarii acestui stat sunt primiți cu mare bucurie de către populația din Coreea de Sud, susține documentul citat.

Apărătorii Păcii din jud. Trei Scaune condamnă războiul și sprijină, necondiționat, eroicul popor din Coreea de Nord, se spune în încheierea acestui document.

Acestea sunt numai câteva aspecte ale vieții politice din județul Trei Scaune din perioada avută în vedere. După cum se con-

stată, populația, liderii politici au încercat să găsească rezolvarea atât a unor probleme specifice, cât și a altora regăsite la nivelul întregii țări.

•După cum bine se cunoaște, perioada este caracterizată de puternica ascensiune a Partidului Comunist care, dintr-un partid

minuscul și fără aderență la populație, va ajunge, cu sprijin sovietic, forța politică dominantă, apoi unica din România.

Atunci, ca și acum, românii din această zonă au participat la viața politică, dominată totuși de reprezentanții Uniunii Populare Maghiare și ai populației majoritare.

**Mircea Bodnari**

## Note

1. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fondul nr. 552*, dosarul nr. 2, pag. 2

2. Ibidem, pag. 4

3. Ibidem, pag. 5

4. D.J.A.N., *Fondul nr. 552*, dosarul nr. 6, pag. 3

5. Ibidem, pag. 4

6. Ibidem, pag. 5

7. Ibidem, pag. 6

8. D.J.A.N., *Fondul nr. 552*, dosarul nr. 10, pag. 3

9. Ibidem, pag. 4

10. D.J.A.N., *Fondul nr. 552*, dosarul nr. 11, pag. 3

11. Ibidem, pag. 4

12. D.J.A.N., *Fondul nr. 552*, dosarul nr. 12, pag. 1

13. Ibidem, pag. 2

## Abstract

### Political Parties and Organisations from Trei Scaune County in the 1944 – 1950 period

In this particularly tormented period, in Trei Scaune County, as well as in other counties, several political parties and organisations carried out their activity. Their structure and activity has been influenced by the ethnical proportion specific to this region and by those problems which thus.

From a chronological point of view, the historical documents present a few facts regarding the activity of the National Democratic Front, the Patriotic Defence Organisation, the Social Democratic Party, the Hungarian Peoples' Union, the United Workers' Front and the Peoples' Democratic Front. The Peoples' Democratic Front appeared in 1948 and included: the Ploughmen's Front, the Hungarian Peoples' Union, the Democratic Women's Union, the National Peoples' Party, the Working Youth's Union and the trade unions, all of these being under the patronage of the Romanian Workers' Party and the Permanent Committee for Peace Defence.

These are only a few aspects of the political life in the Trei Scaune County in the mentioned period. It has been ascertained that the population and the political leaders tried to find the solution for solving both specific and national issues. As it is well known this period is characterised by the powerful progress of the Communist Party, which will develop and transform, out of a small and unwanted party, with the support of the Soviet government, into the dominant political power, soon becoming the only one in Romania. Then, as well as now, the Romanians from this region took part in the political life, which however was and is dominated by the representatives of the Hungarian Popular Union and the representatives of the majority population.